

Agencija za
strukovno obrazovanje
i obrazovanje odraslih

MODERNIZACIJA SUSTAVA
STRUČNOG USAVRŠAVANJA
NASTAVNIKA STRUKOVNIH PREDMETA

OBRAZOVNI MATERIJAL ZA STRUČNO USAVRŠAVANJE NASTAVNIKA STRU KOVNIH PREDMETA

Modul: ODGOJNO-OBRAZOVNI RAD S UČENICIMA S TEŠKOĆAMA

Autor: Petra Međimorec Grgurić

Opis modula

MODUL: MT4 (S1)		
Naziv modula	ODGOJNO-OBRAZOVNI RAD S UČENICIMA S TEŠKOĆAMA	
Bodovna vrijednost i način izvođenja nastave	Kreditni bodovi	3
	Broj sati vođene edukacije (uživo i/ili online)	min. 24
	Broj sati osobnih aktivnosti polaznika	maks. 66
CILJ MODULA		
Jačanje kompetentnosti nastavnika u odgojno-obrazovnom radu s učenicima s teškoćama.		
OPIS MODULA		
Osnovna načela obrazovanja učenika s teškoćama – inkluzivno obrazovanje. Prepoznavanje vrsta teškoća. Postupci individualizacije za učenike s teškoćama – način pružanja podrške. Vrijednovanje i ocjenjivanje učenika s teškoćama. Suradnja s roditeljima. Prava učenika s teškoćama.		
ISHODI UČENJA ZA MODUL		
Nakon uspješno završenog modula polaznik će moći: <ul style="list-style-type: none"> • prepoznati socijalni i emocionalni razvoj učenika s teškoćama • izraditi individualizirani program za učenike s teškoćama • poznavati različite didaktičko-metodičke pristupe i tehnike učenja i poučavanja za učenike s teškoćama • primijeniti individualizaciju s obzirom na učenikove potrebe i teškoće • primijeniti postupke praćenja, vrjednovanja, provjere znanja i vještina s obzirom na učenikove potrebe i teškoće. 		
NAČIN VRJEDNOVANJA		
Elementi praćenja i provjeravanja	Opterećenje u kreditnim bodovima	
Vođena edukacija	1	
Samostalne aktivnosti polaznika	1.5	
Završno vrjednovanje	0.5	
Ukupno	3	
KADROVSKI UVJETI		
Stručnjak u području kojemu pripadaju ishodi učenja modula		

Napomena: opis modula sastavni je dio Koncepta novog modela stručnog usavršavanja nastavnika strukovnih predmeta kojega je Agencija razvila u okviru ESF-ovog projekta

Razrada obrazovnog materijala u okviru modula

Napomena: svaki obrazovni sadržaj iz prethodne tablice opisa modula potrebno je povezati s pripadajućim ishodom/ima učenja te za njega razraditi poseban opis obrazovnog sadržaja te predložiti načine vrednovanja/ ostvarivanja ishoda učenja.

Sadržaj modula:

Osnovna načela obrazovanja učenika s teškoćama - inkluzivno obrazovanje

Ishod/i učenja koji se ostvaruju kroz sadržaj:

- poznavati osnovne zakonske akte koji se odnose na obrazovanje učenika s teškoćama u razvoju
- steći uvid u osnovne preduvjete uspješne inkluzije učenika s teškoćama u srednje strukovne škole i oblike njihovog ostvarivanja...

Opis obrazovnog sadržaja:

Inkluzivno obrazovanje svoje temelje nalazi u međunarodnom Salamanca sporazumu i Konvenciji UN-a o pravima osoba s invaliditetom. Edukacijska inkluzija se smatra reformom koja podupire i pozdravlja različitost među svim učenicima (UNESCO) te predstavlja najveći izazov koji se postavlja pred obrazovne sustave diljem svijeta. Počiva na uvjerenju da je obrazovanje osnovno ljudsko pravo i osnova za pravednije društvo. Proces razvoja inkluzivnog obrazovanja u RH započeo je davne 1980. kada su stvorene prve zakonske pretpostavke za edukacijsko uključivanje učenika s teškoćama u razvoju u redovne škole.

Postoji čitav niz zakonskih akata u Republici Hrvatskoj koji podupiru edukacijsko uključivanje učenika s teškoćama u razvoju u redovne uvjete obrazovanja te osiguravanje njihovih prava: Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, 2008., Pravilnik o osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju, 2015., Pravilnik o broju učenika u redovitom i kombiniranom odjelu i odgojno-obrazovnoj skupini u osnovnoj školi, Pravilnik o pedagoškoj mjeri odgojno-obrazovnog tretmana produženog stručnog postupka, 2009., Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi, 2010., Pravilnik o postupku utvrđivanja psihofizičkog stanja djeteta, učenika te sastavu stručnog povjerenstva, 2011., Državni pedagoški standard osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja, 2008., Državni pedagoški standard srednjoškolskog sustava odgoja i obrazovanja, 2008.,

Inkluzivne promjene označavaju zajedničko odrastanje, školovanje, život i rad osoba s teškoćama s njihovim vršnjacima i ostalim članovima njihove neposredne zajednice. Ove promjene traže stalne promjene u društvu, ali i promjene u nama samima. Društvene promjene odnose se na stvaranje povoljnih uvjeta za provođenje inkluzivnih procesa (zakonski, ekonomski, materijalni ...), a promjene u nama traže promjenu naših stavova, uvjerenja, odnosa, naših znanja i umijeća kojima na različitim razinama promičemo inkluziju (Ivančić, 2010).

I u RH se, kao i u većini naprednih država u svijetu, od 1980. godine posvećuje sve veća zakonska i praktična pozornost ostvarenju prava učenika s teškoćama na njima primjereno školovanje, zajedno s njihovim vršnjacima. Primjerenost podrazumijeva školovanje bazirano na suvremenim pedagoškim standardima, nastavnim planovima i programima (kurikulima) i strategijama koji zajedno optimalno potiču sposobnosti ovih učenika i dovode do razvijanja ključnih kompetencija unutar pojedinih kurikularnih područja (Ivančić, 2010).

Prema suvremenom, holističkom pristupu uspješnost učenika s teškoćama ovisi o vrsti i količini potpore koja ima se pruža u školovanju i životu. Iz toga proizlazi kako većina učenika s teškoćama može biti uspješna u redovitom školovanju ako ima se pruži primjerena podrška, odnosno ako se provedu prilagodbe u nastavnom procesu i uvjetima školovanja (Ivančić, 2010).

Kako bi se inkluzivno obrazovanje učenika s teškoćama u razvoju kvalitetno provelo potrebno je zadovoljiti određene preduvjete, od kojih jedan od neizostavnih senzibiliziranost i edukacija nastavnika za rad s učenicima s teškoćama što je i osnovni predviđeni ishod ovog modula. Polaznici će se upoznati i s drugim preduvjetima, potaknuti će ih se na diskusiju jesu li ti preduvjeti osigurani te ako nisu, što je potrebno da se ostvare.

Predloženi načini vrednovanja/ ostvarivanja ishoda obrazovnog sadržaja:

- individualno i grupno prezentirati mišljenja po pitanju koji su preduvjeti potrebni kako bi se ostvarila kvalitetna inkluzija učenika s teškoćama u strukovne škole, u kojoj su mjeri ostvareni ti preduvjeti te kako je moguće pomoći da se oni ostvare

Sadržaj modula: Prepoznavanje vrsta teškoća

Ishod/i učenja koji se ostvaruju kroz sadržaj:

- poznavati opće značajke /osobitosti funkcioniranja učenika s pojedinim vrstama teškoća
- prepoznati navedene značajke na primjerima iz svoje prakse
- navesti moguće posljedice teškoća na emocionalni razvoj i ponašanje učenika
- poznavati moguće otežavajuće socijalne prilike iz koji dolaze učenici, a koji značajno utječu na opće funkcioniranje učenika

Opis obrazovnog sadržaja:

Kroz ovaj dio modula polaznici će se upoznati s osobitostima učenika s teškoćama i to prema pojedinoj vrsti teškoće:

- Učenici s oštećenjem vida
- Učenici s oštećenjem sluha
- Učenici s poremećajima glasovno -jezično-govorne komunikacije
- Učenici sa specifičnim teškoćama u učenju (disleksija, disgrafija, diskalkulija)
- Učenici s motoričkim poremećajima i kroničnim bolestima
- Učenici sa sniženim intelektualnim sposobnostima
- Učenici s poremećajima u ponašanju uvjetovanim organskim faktorima ili progredirajućim psihopatološkim stanjem
- Učenici s poremećajima pažnje/hiperaktivnim ponašanjem (ADD/ADHD)
- Učenici s poremećajima iz autističnog spektra

Kada govorimo o različitostima među učenicima tada su različitosti i među redovnom populacijom učenika vidljive. Ne samo u osobnosti učenika već i u njihovom pristupu obrazovanju te načinu usvajanja ishoda učenja. Neki nas učenici oduševljavaju svojim entuzijazmom za učenjem, dok drugi u nama bude pitanja jesmo li pogriješili kad konkretan učenik ne napreduje, u čemu griješimo i kako to možemo promijeniti. Pridodamo li tome kako učeniku s teškoćama trebamo posvetiti nešto više pažnje i našu profesionalnost kreativno oblikovati, tada postajemo svjesni što to znači biti dobar

nastavnik koji će modeliranjem svog načina rada od učenika koji s teškoćama svladava nastavnu građu dobiti učenika koji s primjerenom podrškom uspješno svladava postavljene mu zadatke. Upravo na različitosti učenika trebamo graditi svoju kreativnost kao nastavnik i samim time dati i sebi zadovoljstvo u radu. Tako ćemo, u skladu s učenikovim teškoćama, promišljati kako operacionalizirati naše postupke u nastavi s ciljem ostvarivanja maksimalnog postignuća učenika u okviru njegovih sposobnosti i osobitosti.

UČENICI S OŠTEĆENJEM VIDA

Pod oštećenjem vida podrazumijevamo sljepoću i slabovidnost. Vizualno funkcioniranje definira različitost ostatka oštine videa i vidnog polja.

Sljepoća u odgojno-obrazovnom smislu podrazumijeva ostatak vida na boljem oku s korekcijom ili bez nje do 0.05 (5%) uz nemogućnost čitanja veličine Jaeger 8 i veće veličine fonta Times New Roman 22. Slijepe osobe obrazuju se na Brailleovom pismu (brajici).

Slabovidnost u odgojno-obrazovnom smislu podrazumijeva ostatak vida uz korekciju ili bez nje od 0.05 do 0.4 (40%). Osobe sa slabovidnošću mogu čitati crni tisak do veličine Jaeger 8.

UČENICI S OŠTEĆENJEM SLUHA

Prema stupnju oštećenja sluga, populacija osoba s oštećenjem sluga dijeli se na gluhe i nagluhe.

Pod pojmom osobe s gluhoćom smatraju se one osobe čije oštećenje sluha na uhu koje bolje čuje prelazi intenzitetsku razinu iznad 91 dB dobivenu na tonalnom audiogramu. Osobe se ne mogu služiti sluhom u govornom sporazumijevanju, niti uz pojačanje zvuka na slušnom aparatu.

Nagluhe osobe su one čije se oštećenje sluha na uhu bolje slušnosti kreće u rasponu od 25 do 90 dB, glasovni je govor djelomično ili potpuno razvijen (blaga, umjerena ili teža naglušost).

Oštećenje sluha može se pojaviti u različitoj dobi: prije, tijekom i poslije rođenja. S obzirom na vrijeme nastanka oštećenja razlikujemo djecu u koje je oštećenje nastalo prije usvojenoga glasovnog govora i djecu kojoj se sluh ošteti nakon usvojenoga govora.

UČENICI S POREMEĆAJIMA GLASOVNO-JEZIČNO-GOVORNE KOMUNIKACIJE

Poremećaj glasovno-jezično-govorne komunikacije imaju:

- Učenici s poremećajem glasa, u koji postoji neprimjerena visina glasa ili neprimjerena kvaliteta glasa ili neprimjerena glasnoća, rezonancija ili trajanje

- Učenici s poremećajima govora, u koji mogu biti prisutni artikulacijski poremećaji, poremećaji fluentnosti (mucanje, brzopletost) i jezični poremećaji

UČENICI SA SPECIFIČNIM TEŠKOĆAMA U UČENJU

Učenici s teškoćama u učenju jesu učenici s teškoćama čitanja (disleksija), pisanja (disgrafija), teškoćama usvajanja matematičkih vještina (diskalkulija) i učenici s hiperaktivnošću. Radna memorija učenika s teškoćama u učenju je nedostatna, pa se javljaju teškoće u zadržavanju informacija i njihovom pohranjivanju u trajno pamćenje, zbog čega se naučeno brzo zaboravlja. Jedna od karakteristika ove djece jesu poteškoće u organizaciji informacija, pri čemu postoje teškoće pri analizi pojedinih komponenata. Stoga nerijetko nemaju dobar uvid u neku socijalnu situaciju te mogu imati teškoće u interakciji s okolinom. Kod djece s teškoćama u učenju najčešće se radi o disleksiji, disgrafiji i diskalkuliji, u kojih su sposobnosti čitanja, pisanja i/ili računanja slabije od očekivanih za dob, unatoč odgovarajućim intelektualnim, okolinskim i obrazovnim uvjetima i ne mogu se objasniti senzoričkim oštećenjem.

UČENICI S MOTORIČKIM POREMEĆAJIMA I KRONIČNIM BOLESTIMA

Populaciju učenika s motoričkim poremećajima i kroničnim bolestima čine:

- Učenici s oštećenjima lokomotornog sustava (kosti, zglobovi i mišići)
- Učenici s oštećenjem središnjeg živčanog sustava
- Učenici s oštećenjem perifernog živčanog sustava
- Učenici s kroničnim bolestima

UČENICI SA SNIŽENIM INTELEKTUALNIM SPOSOBNOSTIMA

Osnovna značajka učenika sa sniženim intelektualnim sposobnostima jest sniženi biološko-psihološki potencijal. To su učenici granične inteligencije, učenici na razini lakog i umjerenog sniženog intelektualnog funkcioniranja te učenici iz kulturno deprivirane sredine čime ostavljaju dojam nižeg intelektualnog funkcioniranja. Značajna ograničenja odražavaju se u intelektualnom funkcioniranju i adaptivnom ponašanju.

UČENICI S POREMEĆAJIMA U PONAŠANJU UVJETOVANIM ORGANSKIM FAKTORIMA ILI PROGREDIRAJUĆIM PSIHOPTOLOŠKIM STANJEM

Poremećaji u ponašanju podrazumijeva sve one pojave u ponašanju koje u odnosu na dob znače značajnije odstupanje od uobičajenog i društveno prihvaćenog ponašanja određene sredine. Postojeća odstupajuća ponašanja nepovoljno djeluju na samu osobu i na njezinu socijalnu okolinu u toj mjeri da je potrebna dodatna stručna i/ili društvena podrška koja će omogućiti uspješnu inkluziju takve osobe.

UČENICI S POREMEĆAJIMA PAŽNJE/HIPERAKTIVNIM PONAŠANJEM (ADD/ADHD)

Djeca s deficitom pažnje/hiperaktivnim poremećajem – ADHD (prema DSM-IV; 1994., Barkley, 2000.) jesu učenici u kojih su u većoj ili manjoj mjeri pristune nepažnja i /ili hiperaktivnost / impulzivnost koje dolaze do izražaja prije sedme godine starosti i ometaju socijalno, akademsko ili radno funkcioniranje. Razlikuju se dvije vrste poremećaja pažnje:

- Poremećaj pažnje bez hiperaktivnosti (ADD)
- Poremećaj pažnje s hiperaktivnošću (ADHD)

UČENICI S POREMEĆAJIMA IZ AUTISTIČNOG SPEKTRA

Autizam pripada skupini pervazivnih razvojnih poremećaja u koje se, prema DSM klasifikaciji, svrstavaju i Rett sindrom, dezintegrativan poremećaj u djetinjstvu, Asperger sindrom i pervazivni razvojni poremećaj, neodređen. Autistični poremećaj započinje u ranom djetinjstvu, a prepoznaje se i dijagnosticira prema obilježjima ponašanja.

Teškoće učenika uz socijalna okruženja iz kojih pojedini učenici dolaze značajno se odražavaju na emocionalni razvoj učenika te na njihovo cjelokupno funkcioniranje.

Predloženi načini vrednovanja/ ostvarivanja ishoda obrazovnog sadržaja:

- Prikaz slučaja iz prakse

Sadržaj modula:

Postupci individualizacije za učenike s teškoćama - način pružanja podrške

Ishod/i učenja koji se ostvaruju kroz sadržaj:

- nabrojati i razlikovati vrste primjerenih oblika odgoja i obrazovanja za učenike s teškoćama
- izraditi inicijalnu procjenu učenika u timu (predmetni nastavnici, strukovni učitelj i stručni suradnici škole)
- izraditi individualizirani odgojno-obrazovni program za svoj nastavni predmet
- odabrati odgovarajuće prilagodbe i individualizirane postupke za konkretnog učenika
- izraditi primjereni individualizirani nastavni materijal za pojedinog učenika
- primijeniti individualizaciju s obzirom na učenikove potrebe i teškoće
- upoznati postupak utvrđivanja programske potpore učenicima

Opis obrazovnog sadržaja:

Polaznici će se detaljno upoznati s vrstama primjerenih programa odgoja i obrazovanja (Pravilnik o osnovnoškolskom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju, NN 24/2015.), s posebnim naglaskom na pojašnjenje razlike između redovitog programa uz individualizirane postupke (čl. 5.) i redoviti program uz prilagodbu sadržaja i individualizirane postupke (čl.6), a koji se provode u inkluzivnim uvjetima u srednjim strukovnim školama te obveze nastavnika koje proizlaze iz njih.

Za ostvarivanje inkluzivnih potreba učenika s teškoćama preporuka je izraditi individualizirani odgojno-obrazovni program. Izrada ovog programa temelji se na procjeni sposobnosti, interesa, obrazovnih razina i vještina te potreba učenika. Pri tome se planiraju prilagodbe koje se, ovisno o potrebama određenog učenika, mogu odnositi na razine usvajanja sadržaja, vremenske dimenzije (kratkoročni i dugoročni zadaci), izbor metoda, postupaka, sredstava i pomagala. Realizacija programa podrazumijeva praćenje i ocjenjivanje postignuća učenika te evaluaciju samog programa.

Educirat će se nastavnike/polaznike, kroz predavanje i radionice, o inicijalnoj procjeni učenika s teškoćama, koja se nalazi u osnovi kvalitetnog programiranja rada s učenicima s teškoćama. Inicijalna procjena – sakupljanje važnih podataka o učeniku, obvezno se obavlja u sklopu timskog rada članova razrednog vijeća, strukovnog učitelja i stručnog suradnika. Inicijalna procjena je temelj odabira prilagodbi i izrade individualiziranog odgojno-obrazovnog programa (IOOP-a).

Polaznici će se detaljno upoznati s izradom individualiziranog odgojno-obrazovnog programa (IOOP-a) te vrstama prilagodbi i individualiziranim postupcima (prema pojedinim teškoćama učenika) kroz predavanja i iskustvene radionice te na kraju, u sustavu vrjednovanja izradom samostalnog rada na primjeru iz prakse, prema danim uputama.

Tijekom predavanja polaznicima će se prezentirati neke nastavne metode koje se u praksi pokazuju kao uspješne za pojedine vrste teškoća (primjeri dobre prakse) te ih se potaknuti da iskažu i vlastita pozitivna iskustva po tom pitanju, zbog razmjene iskustava te poticanja na podizanje kvalitete nastave kroz uporabu suvremenih nastavnih metoda. Također će se polaznici podučiti kvalitetnoj izradi individualiziranog nastavnog materijala te kako treba biti oblikovan, kako bi bio primjeren za učenike s pojedinim vrstama teškoća.

UČENICI S OŠTEĆENJEM VIDA

Učenici s oštećenjem vida mogu svladavati redoviti nastavni program uz izostavljanje i smanjivanje opsega samo onih sadržaja koji se usvajaju isključivo vizualnom percepcijom.

Inkluzivno obrazovanje traži stalnu suradnju sa stručnjakom specijaliziranim za rad s ovom populacijom te primjenu individualiziranog pristupa u nastavi. Primjena individualnih postupaka podrazumijeva i primjenu specifičnih nastavnih sredstava i pomagala, kao što su: klupa s nagibom za slabovidne učenike, teleskopske naočale za slabovidne učenika (ako ih koriste), Brailleov pisači stroj s Brailleovim papirom, kasetofon – četverokanalni za slijepe osobe, prilagođeno prijenosno računalo, čitač zaslona s govornom jedinicom, geometrijski pribor za slijepe, Brailleova elektronička bilježnica za slijepe, mape za odlaganje pisanih radova, prilagođeni crtači pribor koji se sastoji od folije za pozitivno crtanje i gumene podloge, Brailleovog šila ili zatvorene kemijske olovke, radni listići na brajici i uvećanom tisku, zvučne knjige, zvučna lopta, govorni-prilagođeni kalkulatori, prilagođena povećala, prilagođeni mjerni instrumenti, stalak za čitanje, taktilne-reljefne karte, taktilni globus, razne prilagođene sheme...

UČENICI S OŠTEĆENJEM SLUHA

Učenici s oštećenima sluha samo će neke nastavne sadržaje usvajati s većim odstupanjima zbog prirode oštećenja, pa je potrebno smanjiti ili promijeniti zahtjeve za neke nastavne sadržaje koji se usvajaju isključivo auditivnim kanalom, zbog čega se rad i zadaci trebaju temeljiti na učenikovim sposobnostima u okviru sadržaja pojedinog predmeta i teme.

Ovi učenici mogu biti vrlo uspješni u svladavanju redovitog programa, uz razumijevanje problema i primjenu individualiziranih postupaka u nastavnom procesu te uz uporabu potrebnih pomagala (slušni aparat na jednom ili oba uha, umjetna pužnica). Tijekom njihova školovanja potrebno je osigurati i pomoć logopeda i/ili edukacijskog rehabilitatora koji je specijaliziran za rad s učenicima s ovim oblikom teškoća.

UČENICI S POREMEĆAJIMA GLASOVNO-JEZIČNO-GOVORNE KOMUNIKACIJE

Učenici s poremećajima glasovno-jezično-govorne komunikacije svladavaju redoviti nastavni plan i program uz primjenu individualiziranih didaktičko-metodičkih postupaka sukladnih njihovim teškoćama te uz provođenje logopedskog tretmana.

UČENICI SA SPECIFIČNIM TEŠKOĆAMA U UČENJU

U nastavnom radu s učenicima s teškoćama u učenju potreban je individualizirani pristup, koji podrazumijeva postupke podrške u primjeni metoda, zahtjeva, sredstava i oblika rada koji će ovim učenicima omogućiti stjecanje znanja, vještina i umijeća primjerenih njihovim stvarnim sposobnostima.

UČENICI S MOTORIČKIM POREMEĆAJIMA I KRONIČNIM BOLESTIMA

Učenicima s motoričkim poremećajima treba prilagoditi sadržaje onih aktivnosti koje, zbog motoričkih ograničenja, u usporedbi s vršnjacima, ne mogu provesti. U nastavnom radu treba provoditi individualizirane didaktičko-metodičke postupke uz uporabu specifičnih sredstava i pomagala: prilagođen stol i sjedalice, prilagođena sredstva za pisanje i crtanje, pomagalo za držanje i listanje knjige, pomagalo za pridržavanje pisaljke, prilagođeni uvećani papir za pisanje, računalo s prilagođenom tipkovnicom i mišem, specifični računalni programi ...

Iznimno je važno učenicima s motoričkim poremećajima osigurati potrebnu mobilnost pri pristupu školi i kretanju u prostorima škole, zbog čega se preporuča učionica u prizemlju. Prema potrebi, učenicima se dodjeljuje pomoć asistenta.

Kod učenika s kroničnim bolestima, prema mogućnostima, moguće je organizirati i učenje na daljinu.

UČENICI SA SNIŽENIM INTELEKTUALNIM SPOSOBNOSTIMA

Učenici s intelektualnim teškoćama svladavaju program primjeren njihovim sposobnostima po opsegu i dubini – najčešće neki oblik posebnog programa uz individualizirane postupke. U strukovnom obrazovanju to su TES programi za pomoćna zanimanja. Najčešće se prilagodba provodi iz opće obrazovnih i strukovnih predmeta iako ju je potrebno provoditi i u odgojnim predmetima, sukladno pojedinim temama. U poučavanju, vrednovanju postignuća učenika i njihovom ocjenjivanju primjenjuju se individualizirani didaktičko-metodički postupci povezani s osobitostima na području mišljenja, percepcije, pažnje, pamćenja, govora i ponašanja.

UČENICI S POREMEĆAJIMA U PONAŠANJU UVJETOVANIM ORGANSKIM FAKTORIMA ILI PROGREDIRAJUĆIM PSIHOPTOLOŠKIM STANJEM

U nastavnom radu s učenicima s poremećajima u ponašanju primijenit će se postupci podrške odgovarajući obrascima ponašanja i mogućim dodatnim teškoćama, kao što su poremećaji pažnje, hiperaktivnost, specifične teškoće u učenju ili nešto drugo. U odnosima je potrebno postaviti jasne granice i očekivanja u odnosu na učenikovo ponašanje pri čemu je važno razvijati odgovorno ponašanje prema vršnjacima i odraslima. Ovim učenicima treba stvarati prilike ta stvaranje uspješnih odnosa, učiti ih socijalnim i emocionalnim vještinama te razvijati empatiju. Naglasak je na oblikovanju pozitivne emocionalno-socijalne klime, koja će učeniku omogućiti osjećaj prihvaćanja te na provođenju aktivnosti kojima će se osigurati pozitivna afirmacija i razvoj pozitivne slike o sebi.

UČENICI S POREMEĆAJIMA PAŽNJE/HIPERAKTIVNIM PONAŠANJEM (ADD/ADHD)

Za učenike s hiperaktivnim poremećajem ne treba intervencije u sadržaj učenja. Individualiziranim odgojno- obrazovnim programom potrebno je planirati podršku didaktičko-metodičkim postupcima koji će učenicima omogućiti usmjerenu i zaokupljajuću aktivnost u nastavnom procesu.

Ako postoje neke dodatne teškoće kao, primjerice, specifične teškoće u učenju (nedovoljna razvijenost sposobnosti slušanja, mišljenja, govora, pisanja ili računanja), poremećaji jezičnog i govornog razvoja, razvojno zaostajanje (primjerice, problemi u motoričkoj koordinaciji i finoj motorici), tada će se izabrati i njima sukladni postupci podrške.

UČENICI S POREMEĆAJIMA IZ AUTISTIČNOG SPEKTRA

Učenici s poremećajima iz autističnog spektra svladavaju individualizirani odgojno-obrazovni program baziran na kvalitetno provedenoj procjeni i dijagnostici. Program treba biti primjeren njihovim sposobnostima po ciljevima, opsegu, dubini i funkcionalnosti sadržaja uz jasno definirane strategije poučavanja. Naglasak je na poučavanju usmjerenom na stjecanje praktičnih znanja i vještina i na situacijskom učenju. Time se utječe na podizanje razine komunikacijskih i socijalizacijskih sposobnosti koje imaju prednost pred stjecanjem akademskih znanja. U radu se posebno ističe značaj primjene sredstava za vizualno-kognitivnu podršku u strukturiranju prostora, vremena i socijalnih odnosa (PECS i TEACCH metoda). U inkluzivne uvjete odgoja i obrazovanja uključuju se učenici koji imaju tzv. visoko funkcionirajući autizam uz uredno ili granično intelektualno funkcioniranje te uz adekvatan odabir individualiziranih postupaka postižu uspjeh.

Polaznicima će se pojasniti postupak utvrđivanja programske potpore učenicima, koji se temelji na Pravilniku o utvrđivanju psihofizičkog stanja djeteta, učenika te sastavu stručnih povjerenstava (NN 67/2014.) s naglaskom na pokretanje i provedbu tog postupka u srednjoj školi, ukoliko je potrebno promijeniti i/ili ukinuti važeće rješenje o primjerenom obliku školovanja.

Predloženi načini vrednovanja/ ostvarivanja ishoda obrazovnog sadržaja:

- Izrada inicijalne procjene i IOOP-a s odgovarajućim izborom prilagodbi i individualiziranih postupaka za konkretnog učenika iz prakse, izlaganje izrađenog primjera pred drugim polaznicima
- Izrada individualiziranog nastavnog materijala za pojedinog učenika s teškoćama iz prakse

Sadržaj modula: Vrijednovanje i ocjenjivanje učenika s teškoćama

Ishod/i učenja koji se ostvaruju kroz sadržaj:

- poznavati osnovne odredbe vezane za praćenje i vrijednovanje učenika s teškoćama
- primijeniti postupke praćenja vrijednovanja provjere znanja i vještina s obzirom na učenikove potrebe i teškoće

Opis obrazovnog sadržaja:

Polaznici će se upoznati s osnovnim odredbama vezanim za praćenje i vrijednovanje učenika s teškoćama koje su navedene u Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (čl.72-81), Pravilnikom o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi (čl.5) te Naputkom o praćenju i ocjenjivanju učenika s teškoćama u razvoju u osnovnoj i srednjoj školi.

Pojasnit će se što uključuje termin vrijednovanje (sustavno prikupljanje podataka u procesu učenja i postignutoj razini kompetencija: znanjima, vještinama, sposobnostima i odgovornosti prema radu u skladu s unaprijed prihvaćenim načinima, postupcima i elementima) – praćenje, provjeravanje i ocjenjivanje. Načini, postupci i elementi vrednovanja izrađeni su sa strane nastavnika određenog nastavnog predmeta s nastavnicima istog nastavnog predmeta (kada je to moguće) te se prilagođavaju teškoćama i osobnosti učenika. Vrijednovanje je potrebno usmjeriti na poticanje učenika na aktivno sudjelovanje u nastavi, razvijati njegovo samopouzdanje i osjećaj napredovanja. Načini i postupci vrijednovanja trebaju biti primjereni stupnju i vrste teškoće. Razinu razvijenosti kompetencija treba provjeravati oblikom u kojem mu teškoća najmanje smeta i u kojemu se najbolje može izraziti. Ocjenu svakako treba popratiti opisno, kako bi povratna informacija učeniku i roditelju bila kvalitetna i pravodobna. Kod učenika s teškoćama osobito je važno uspoređivati ga sa samim sobom, a ne s drugim učenicima te ga vrijednovati prema njegovom napredovanju u njegovom programu (IOOP). Učenika treba osposobljavati i za samopraćenje i samovrednovanje.

U provođenju aktivnosti i zadaća namijenjenih vrednovanju i ocjenjivanju usvojenih znanja, vještina i navika treba se rukovoditi istim postupcima podrške u primjeni strategija koje su se za određenog učenika upotrebljavale tijekom procesa poučavanja i učenja. To su postupci podrške u primjeni metoda, pristupa i sredstava te zahtjeva koje uvažavaju perceptivne, motoričke, spoznajne, govorne i interakcijske potrebe učenika i dostignute razine znanja.

U svezi s primjenom oblika ispitivanja, treba razmotriti i odrediti hoće li se ono provesti usmeno, pisano ili praktičnim radom. Pritom je važno da prevladaju metode sukladne

učničkim potrebama koje su po tom načelu primjenjivane u poučavanju i učenju učenika. Takvim pristupom svakako će se omogućiti učenicima veća uspješnost u usvajanju predviđenih ishoda učenja, što će rezultirati i boljim ocjenama, poticajnim za daljnje zalaganje učenika. Neophodno je preispitati jesu li zadaci koji su se namijenili ostalim učenicima u razrednom odjelu po zahtjevima primjereni učeniku s teškoćama i mogu li uistinu ispitati/ izmjeriti stečeno znanje, usvojenost određenih vještina i umijeća. Praksa pokazuje kako zadaci namijenjeni vježbanju, ponavljanju i ispitivanju svih učenika, na isti način, u pravilu donose loša postignuća učenika s teškoćama zbog toga što nisu prilagođeni njihovim potrebama.

Polaznici će se upoznati s mogućim prilagodbama pri provjerama usvojenosti predviđenih ishoda te preporučenim tijekom i ozračjem pri samoj provjeri. Upoznat će se s prilagodbama (prema pojedinim teškoćama) koje su dopuštene na Državnoj maturi, obzirom da se dio učenika strukovnih škola uključuje i u taj dio vanjskog vrednovanja te imaju namjeru nastaviti svoje obrazovanje.

Polaznici se će upoznati s nekim od mogućih problema koji se javljaju pri vrjednovanju te će dobiti savjete kako ih izbjeći. Prezentirati će se primjeri i smjernice opisnog ocjenjivanja te učestale greške pri ocjenjivanju učenika s teškoćama. Dat će se osnovne sugestije na ocjenjivanje i praćenje učenika na praktičnoj nastavi.

Predloženi načini vrednovanja/ ostvarivanja ishoda obrazovnog sadržaja:

- izrada ispitnog materijala za učenika s teškoćama iz prakse i prezentacija tog materijala drugim polaznicima

Sadržaj modula: Suradnja s roditeljima

Ishod/i učenja koji se ostvaruju kroz sadržaj:

- poznavati problematiku roditeljstva učenika s teškoćama
- razviti vlastite komunikacijske vještine i spremnost na suradnju s roditeljima učenika
- razviti kompetencije za ostvarivanje partnerskog odnosa s roditeljima i primijeniti stečene vještine u problemskim situacijama
- poznavati moguće oblike podrške roditeljima učenika s teškoćama u školama i izvan njih

Opis obrazovnog sadržaja:

Roditeljstvo bi trebalo biti jedno od najuzvišenijih iskustava, no zbog brojnih otežavajućih čimbenika može biti narušeno te izvorom visoke razine stresa, kako kod roditelja, tako i kod učenika. Nesnalaženje u komunikaciji s, često nerealnim i emocionalno iscrpljenim roditeljima učenika s teškoćama, može biti velik izvor stresa i za nastavnike, što se često spominje u školskoj praksi.

„Roditelji kao partneri školi“ maksima je suvremene školske pedagogije. Ovaj model suradnje i partnerstva pretpostavlja otvoren međusobni odnos roditelja i učitelja, koji ne obilježava dominantnost jedne od strana u komunikaciji nad drugom, već je karakteriziran ravnopravnim interakcijskim procesima komunikacije i suradnje. Partnerski se odnos ne može ostvariti samo prisustvovanjem roditeljskim sastancima. On uključuje i ostale aspekte suradnje (npr. komunikaciju s učiteljima, sudjelovanje u školskim aktivnostima, pomoć pri izradi domaćih zadaća). Škole ne mogu same izaći na kraj s brojnim problemima današnjice s kojima se suočavaju djeca i mladi te im je pritom nužna pomoć i suradnja roditelja. Uloge su jasne i podržavajući odgojni ciljevi te planovi rada zajednički se osmišljavaju, uređuju i provode kroz obostranu suradnju, dogovarajući i prihvaćajući uloge svih sudionika. Javlja se potreba za razvojem plana rada s djetetovim roditeljima, uspostavljanjem komunikacije i poticanjem bolje suradnje roditelja sa školom.

Kroz predavanje polaznici će se pokušati senzibilizirati za problematiku roditeljstva učenika s teškoćama, upoznati s kojim se sve problemima ti roditelji susreću te kako možemo ostvariti kvalitetnu suradnju s njima, a sve s ciljem dobrobiti samog učenika s teškoćama.

Obredit će se primjeri iz prakse, kako predavača, tako i polaznika te na njima komentirati i pokušati pronaći put do kvalitetne komunikacije i suradnje.

Kroz radionički tip rada polaznici će kroz igru uloga na zadane situacije vježbati vlastitu vještinu komunikacije te dobiti sugestije kako je unaprijediti.

Predloženi načini vrednovanja/ ostvarivanja ishoda obrazovnog sadržaja:

- Na primjeru iz prakse opisati kvalitetnu ili nekvalitetnu komunikaciju s roditeljem učenika s teškoćama i prokomentirati ju

LITERATURA:

1. Igrić, Lj. (2015): Osnove edukacijskog uključivanja. Zagreb: Školska knjiga.
2. Ivančić, Đ. (2010.). Diferencirana nastava u inkluzivnoj školi. Zagreb: Alka script.
3. Ivančić, Đ., Stančić, Z. (2004). Roditelji - suradnici škole. U: Igrić, Lj. (ur): Moje dijete u školi, priručnik za roditelje. (str. 65-85). Zagreb: Hrvatska udruga za stručnu pomoć djeci s posebnim potrebama IDEM.
4. Jukić, O., Međimorec Grgurić, P., Žulić, D.(2011). Priručnik za nastavnike u radu s učenicima s teškoćama. Varaždin: PROJEKT INVET inovativna metodologija poučavanja
5. Međimorec Grgurić, P., Vlah, N., Baftiri, Đ., Martinić, T., Šaka, D. (2014). Stavovi nastavnika srednjih strukovnih škola o integraciji učenika s intelektualnim teškoćama, specifičnim teškoćama učenja, problemima u ponašanju i ADHD-om. U: Žic-Ralić, A., Bukvić, Z. (ur), Zbornik sažetaka i radova 10. kongresa edukacijskih rehabilitatora s međunarodnim sudjelovanjem Poticajno okruženje za cjeloživotno učenje (str.34–49), Varaždin: Savez edukacijskih rehabilitatora Hrvatske.
6. Naputak o praćenju i ocjenjivanju učenika s teškoćama u razvoju u osnovnoj i srednjoj školi
7. Pravilnik o osnovnoškolskom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju, NN 24/2015.
8. Vlah, N., Međimorec Grgurić,P. , Baftiri, Đ.: "Demografske i profesionalne karakteristike srednjoškolskih učitelja u relaciji sa stavovima prema edukacijskom uključivanju"; Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja 2017, Vol 53, br. 1, str. 86-100
9. Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi